

***Предизвикателства на
фонологичната теория
пред логопедичната
практика***

Катерина Щерева

25-28.09 2008 , Балчик, III национален конгрес на НСЛБ,
публикувано в сборника от конгреса

**Моделите на логопедична
терапия при деца с
фонологични нарушения имат в
основата си три
общотеоретични рамки**

- *теорията за развитието*
- *Теорията за познавателната
/когнитивната/ способност*
- *лингвистичната теория*

**Съвременните тенденции в
развитието на
фонологичната терапия са
концентрирани върху
лингвистичните подходи и
теоретични основи**

*Настоящото изложение касае
обсъждане на съвременните
тенденции в стратегиите за
фонологична терапия, без стремеж
за отричане на постиженията,
характерни за традиционните
подходи на въздействие*

ТРАДИЦИЯ И ИНОВАЦИЯ– ЗВУК И СИСТЕМА

- Традиция

*(1) Важно е детето да не изпитва
раздразнение и да не се
обезсърчава по време на
терапията*

*(2) Усвояването на ранно развиващи
се фонемни е необходима
предпоставка за усвояването на
късно развиващите се фонемни*

ТРАДИЦИЯ И ИНОВАЦИЯ– ЗВУК И СИСТЕМА

■ Нови критерии

1. въз основа на лингвистичните теории за структурните взаимоотношения между фонемите в системата

2. теоретична основа се явява схващането за имплицитната йерархия /implicational hierarchy/

Терапевтична стратегия

- Традиция

Логопедите набелязват за целева фонема, тази която има вероятност да окаже най-силно въздействие върху разбираемостта на говора на детето и която вероятно ще се повлияе още в начален, ранен етап от терапевтичния процес

Терапевтична стратегия

- **Нови критерии**

Терапията на по-късно придобитите фонемни е единственото условие, което довежда до последващи и незабавни подобрения в цялата система, очертани посредством генерализацията между класовете

ЛОГОПЕДИЧНА ТЕРАПИЯ И СТИМУЛИРУЕМОСТ

- 1. По-малко вероятно е неподатливите на стимулиране звукове да се променят без терапия**
- 2. Податливостта на стимулиране на даден звук сигнализира за това, че той ще бъде усвоен по естествен път**

ЛОГОПЕДИЧНА ТЕРАПИЯ И МАРКИРАННОСТ

Научаването на маркираните структури води до подобряване усвояването на дискретните /немаркирани/ аспекти на системата

- **1. Фрикативите са маркирани- те създават предпоставки за преградните**
- **2. Беззвучните звукове са маркирани- те съдържат звучните**
- **3. Африкатите са маркирани- те съдържат фрикативите**
- **4. Струпванията от звукове са маркирани- те съдържат единичните**

ЛОГОПЕДИЧНА ТЕРАПИЯ И СОЦИАЛНИ ФАКТОРИ

Световната здравна организация
(ICF, 2001)

“Логопедите и учителите могат да работят заедно и да ръководят детето, но също така да работят в партньорство със семейството на детето, приятелите, училището и обществото.”

ЛОГОПЕДИЧНА ТЕРАПИЯ И ЛЕКСИКАЛНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ

- използването на високо честотни думи, които се срещат по-често в езика и така се разпознават по-лесно сред останалите
- използването на думи с висока плътност на съседство-фонетично подобни една на друга лексеми

ЛОГОПЕДИЧНА ТЕРАПИЯ И МИНИМАЛНИ ДВОЙКИ

- **Традиционните методи** използват минимално контрастни фонологични образци спрямо грешките на детската продукция, т. е. по-малки различия
- **Иновационната идея** е избор на максимално противоположни цели или неизвестен /празен/ набор от звукове- фонемеи, които не съществуват във фонологичната система на детето, с цел повишаване способността за учене /learnability/

ПОДХОДИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ ВЪРХУ КОНТРАСТИТЕ

- **Конвенционалният модел** се базира на фонеман контраст между погрешно произведен звук със заместителя му
- При **подхода на многостранните опозиции** целевите звукове се третират в група
- При **алтернативния подход на метафона** се прибавя и металингвистичен компонент
- Други **подходи** обръщат внимание на **компонента на перцепцията**

ПРИНОС НА ТРАДИЦИОННИТЕ СХВАЩАНИЯ

- **Терапевтичен напредък**
- **Генерализация**
- **Удовлетвореност на клиента**

Терапевтичен напредък

---

*По-добър е при по-рано
развиващите се, отколкото
при по-късно развиващите се
фонемни и при звуковете,
свързани с по-високо
продуктивни фонологични
умения*

Генерализация

- (1) от третиранни към нетретиранни думи*
- (2) от третиранни към нетретиранни позиции в думите*
- (3) от третиранни към нетретиранни фонемни*
- (4) от структурирани дейности към разговори*
- (5) от познати модели на разговори към непознати слушатели*

Удовлетвореност на клиента

---

*Наблюдава се
неудовлетвореност на
родителите от напредъка в
терапията чрез новите
стратегии, тъй като целите
надхвърлят конкретните
резултати*

**Решенията за подбора на
цели трябва да са
съобразени с
фонологичната система
на всяко конкретно дете,
а терапевтите трябва да
вземат под внимание
широк кръг от
променливи**

**Иновационните тенденции
и идеи във фонологичната
теория дават нови
възможности пред
логопедичната терапия, но
и поставят изискването за
креативност и
многофакторен подход
пред всеки практик и за
всеки конкретен случай**

